

УДК 377.1.03

Віктор Процюк, викладач ДПТНЗ “Рівненський центр ПТО сервісу і дизайну”

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЗДАТНОСТІ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ – ВАЖЛИВЕ ЗАВДАННЯ ПЕДКОЛЕКТИВІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті висвітлюються проблеми формування в учнів здатності до самореалізації в умовах професійно-технічного навчального закладу.

Ключові слова: самореалізація, підприємництво, професійно-технічна освіта, професійно-технічний навчальний заклад.

Літ. 3.

Актуальність проблеми. Успіхи та досягнення кожної людини протягом її життєвого шляху тісно пов’язані з трудовою діяльністю і, звичайно, усвідомленим вибором професії. Перехід нашого суспільства до ринкової економіки, а відповідно і розвиток власного підприємництва, поставили перед молоддю складне завдання – визначити свій професійний вибір з подальшим баченням власної трудової перспективи. Можливість працевлаштування або відкриття власної справи стали чи не найактуальнішими факторами вибору професії. У великій мірі це стосується тих, хто іде здобувати робітничу професію у професійно-технічний навчальний заклад (ПТНЗ) і має можливість самореалізуватися, як підприємець.

Наукові джерела розглядають підприємництво як “творчий тип господарювання, основу якого складає новаторський підхід до організації і ведення бізнесу, безперервний пошук ефективних способів використання можливостей, ініціативність і прагнення до нових перспектив розвитку власної справи, зважений підхід до ризику” [2].

Проблема визначення терміну “підприємництво” полягає у тому, що це слово є одночасно загальноповсякденним (побутовим) і науковим поняттям.

Як слушно зауважують І. Тимошенко та О. Соснін у книзі “Мотивація особистості та людських ресурсів”, ще зовсім недавно слова “підприємець”, “підприємництво” звучали майже як лайливі та образливі. Швидкі зміни усвідомості громадян в час переходу до ринкових умов господарювання свідчать, що більшість з них почали усвідомлювати: “підприємництво – такий же вид людської праці, як і будь-який інший, а підприємець, як правило, ініціативний громадянин, що самостійно, систематично, на власний ризик займається суспільно-корисною діяльністю у сферах виробництва, торгівлі, надання різноманітних послуг населенню” [3, 507].

Названі автори зазначають, що є загальні

умови розвитку підприємництва для країни з ринковою економікою, серед яких: стабільність державної та соціальної політики, яка є джерелом формування у підприємців впевненості, що вони не стануть жертвами комп’ютерних політичних рішень; пільговий податковий режим; наявність консультативних центрів і закладів з підготовки підприємців; дебіюрократизація процедур регулювання діяльності підприємців з боку державних органів, зокрема узвітності, полегшенні реєстрації підприємницьких структур [3, 508–509].

За визначенням З. Варналія: “Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична діяльність господарюючих суб’єктів з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, яка здійснюється на власний ризик з метою одержання прибутку або власного доходу” [1, 28].

Однако названий автор застерігає, що не можна ототожнювати “підприємництво” і “підприємливість”, бо останнє – “це здатність людини (особистості) до самостійних, неординарних, нетипових дій” [1, 28].

Досить близько до можливостей самореалізації стоять учні ПТНЗ, які обрали професію швейного напрямку.

Мета даної статті – дослідити рівень розуміння, рівень бачення, рівень готовності учнів профтехзакладів (майбутніх фахівців швейної справи) до підприємницької діяльності, або праці на державних чи приватних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. З цієї метою у профтехзакладах Рівненської області, які здійснюють підготовку швейників (ДПТНЗ “Рівненський центр ПТО сервісу і дизайну”, Березнівське ВПУ, ВПУ №24 м. Корця, ДПТНЗ “Острозьке ВПУ”) проведено анкетне опитування учнів. В анкетуванні було задіяно 172 учні випускних груп.

Одним з перших питань анкети було: “Чому Ви обрали саме цю професію – за порадою батьків, за власним бажанням; чи цікава Вам ця професія, якщо так, то чому?”. Аналіз відповідей на ці питання дав змогу побачити мотивацію вибору професії учнями, 59 чол. (34,2 %) з усієї кількості

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЗДАТНОСТІ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ – ВАЖЛИВЕ ЗАВДАННЯ ПЕДКОЛЕКТИВІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

опитаних дали відповідь, що обрали професію за порадою батьків, а 38 чол. (22 %) впевнено відповіли, що вибір професії зробили самостійно, за власним бажанням. Всі, хто прийшов навчатися за порадою батьків або за власним бажанням, стверджують, що ця професія для них цікава, дозволяє проявити власну творчість і надіються, що дасть можливість мати роботу і засоби для існування.

Це говорить про те, що значна частина випускників загальноосвітніх шкіл свідомо прийшла оволодівати майбутньою професією.

Разом з тим, 75 чол. (43,5 %) не змогли дати відповідь, що спонукало їх до вибору цієї професії, а 56 учнів (32,5 %) на запитання: “Чи цікава Вам ця професія і якщо так, то чому?” також не змогли дати ніякого позитивного обґрунтування її вибору.

Цей факт нашоує на думку, що така важлива ділянка роботи педагогічних колективів профтехзакладу та загальноосвітньої школи, як профорієнтація учнівської молоді, має прогалини. Саме у процесі професійної орієнтації розкривається привабливість професії, перспектива можливого працевлаштування на підприємстві, а також реальність відкриття власної підприємницької справи.

Ці питання не можуть обмежуватися аспектами профорієнтаційної роботи, а повинні мати місце у навчально-виховному процесі профтехзакладу. Від рівня цієї роботи залежить розуміння учнями перспективи працевлаштування та самореалізації як підприємців. Те, що ці питання потребують уваги, підтверджують результати проведеного анкетування.

Розуміють, що таке самореалізація і планують відкрити власну справу після закінчення навчального закладу – 66 чол. (38,2 %), висловили бажання працювати на державному або приватному підприємстві – 40 чол. (23,2 %), не бажають працевлаштуватися у таких виробничих структурах, мотивуючи низькою заробітною платнею, 27 чол. (15,6 %).

Але викликає стурбованість не той факт, що 8,1 % з тих, хто відповідав на питання анкети не визначилися, а те, що 84 чол. (48,7 %) не змогли дати ніякої відповіді на поставлене питання. Причинами цього можуть бути: не розуміння суті самореалізації, або ж відсутність такої перспективи після завершення навчання.

Частина учнів бажали б відкрити свою справу, але хотіли б перед цим працювати на виробничому підприємстві, щоб набути певного досвіду, закріпити отримані практичні знання. Окремі не бажають відкривати власну справу, але й не виявляють бажання працювати у виробничій структурі. Таких учнів не багато, але все ж таки постає питання: “Яка мета здобуття професії?”

Зрозуміло, що в період економічного спаду і масового безробіття молодим і недосвідченим людям важко зробити впевнений вибір професії і визначитися з місцем роботи. Не всім вдається пройти однакову послідовність етапів професійного циклу. Не викликає подиву і можлива зміна молоддю місця роботи і навіть професії. Інколи жорстка реальність суспільного та й виробничого середовища, нездатність адаптуватися у певному колективі стають причиною таких дій.

Тому важливим завданням педколективу професійно-технічного навчального закладу є – підготувати випускників до таких життєвих реалій, допомогти їм самоствердитися, усвідомити можливість своєї професійної кар’єри.

Саме з цією метою, рішенням Президії Національної Академії педагогічних наук України на базі ДПТНЗ “Рівненський центр ПТО сервісу і дизайну” відкрито експериментальний педагогічний майданчик, щодо відпрацювання організаційно-педагогічних умов підготовки робітників швейної галузі до самозайнятості, під науковим керівництвом Львівського науково-практичного центру ПТО НАПН України.

Результати анкетування підтверджують актуальність експериментальної теми. Відповідаючи на питання: “Чи достатньо уваги приділяється самозайнятості у навчальному процесі; що необхідно зробити, щоб поглибити Ваші знання про самозайнятості та відкриття власної справи?”, значна частина учнів (51,6 %) запропонували збільшити годин на виробниче навчання, конструювання, моделювання та ін. але 31,3 % не змогли відповісти, тобто не розуміють суті питання. Частина (7,5 %) дали пряму відповідь: “Не знаю”.

Висновок. Отже, творча, дослідницька робота над реалізацією експериментальної теми є необхідною, тому що формування в учнів ПТНЗ здатності до самореалізації сприятиме вибору форми їх трудової діяльності, яка не може нав’язуватися, як чужа воля або чуже бажання, а повинна бути вільною працею на себе і на суспільство.

1. Варналій З.С. *Основи підприємницької діяльності: Підруч. для учнів 10 – 11 кл. Загальноосвітніх шкіл, ліцеїв та гімназій* / З.С. Варналій, В.О. Сизоненко, – К.: Знання України, 2004. – 404 с.

2. Сизоненко В.О. *Сучасне підприємництво: Довідник*, – К.: Знання-Прес, 2003. – С. 54.

3. Тимошенко І.І., Соснин А.С. *Мотивація личности и человеческих ресурсов*. – К.: Изд-во Європ. ун-та, 2002. – 576 с.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2011